

PREDIKAN PÅ SEPTUAGESIMA DEN 26/1 1975

I DJURSHOLMS KAPELL.

TEXT JER 9:23-24.

PSALMER: 297:1, 299:5-8, 298:1-4, 296:5-6.

(En kortare inledning överstruken)

En amerikansk TV-man, som var specialist på att intervjua folk och "locka ut" det innersta i en människa, han talar med, han brukade använda en standard-fråga: "Vad är det som håller dig igång?" Vi blir alla trötta, modlösa, "nere", liksom tomma - då finns det en sak som kan få oss att hugga i på nytt, som rör vid vår innersta punkt, "trycker på knappen"! Vi startar igen. Vad är det?. Det är denna texten syftar på när det talas om att "berömma sig", ha sin "ära" i något

Vi skrattar när vi möter någon som skryter med att han är 1.90 lång eller har vita tänder men vi blir mer respektfulla när någon kan berömma sig av att vara "främst i sin vetenskap" eller "tillhöra ett parti som går framåt" - samtidigt är vi, bakom ryggen på dessa människor, lite hånfulla mot dem, sådana "etablerade" personer, dessa som alltid "flyter ovanpå". Föraktet i vårt tonfall är inte helt obefogat. Varje människa som har makt över andra, blir (mer eller mindre) korrumpad av makten. Om vi har träffat någon som för ögat ter sig som en "låg person" (= en maktlös) och vi kommer honom närmare och han VÄXER för oss och blir större, då sammanhänger tillväxten av vördnad ofta med detta fenomen: här är en människa med lite makt, hon är av betydelse för några stycken - men alla dessa som hon på minsta sätt har makt över, dem älskar hon, dem lever hon för (så att) hennes "ära" är att dessa som hon älskar får liv, får svängrum. När vi möter en sådan, för andra levande person, då möter vi Storhet (bakom ryggen på henne talar vi fortfarande respektfullt om henne!). En sådan person behöver aldrig skryta; hennes livsinnehåll ligger utanför henne själv (det kan t.o.m. vara roligt för henne att ha fel, ifall någon som hon älskar, har rätt!). När man älskar är det ibland riktigt festligt att ha fel i en sak!

Detta är ett allmänmänskligt fenomen, vi känner alla igen det, tror jag.

Nu fortsätter vi i fantasin föreställa oss en sådan person, som har sin lust i att ge andra "ära". Med denna person går det nu så, tänker vi oss, att hela omgivningen sviker honom. Ledande myndigheter i hans folk fördömer honom, hans närmaste vän bestrider att han överhuvud taget känner till honom - "jag vet inte vem det är!" - och så går det vidare utför, han blir avklädd, naken, slagen, spottad i ansiktet - så att han till slut är fullständigt ärelös, och så att han får ner i botten "fel" i allting och blir avrättad på en simpel avrättningsplats - och Han fortsätter, oböjligt, att ge andra "ära", att ropa ut om sina egna bödlar - "de här är oskyldiga, de vet inte vad de gör! de är bara manipulerade! i grunden är dessa bödlar rena!" - han vänder sig till de andra, förbrytarna, som samtidigt avrättas, fortsätter att "ge ära" också åt det hållet -

ja, om vi i fantasin skulle kunna föreställa oss detta, då skulle vi också kunna förstå att denna människa "utan egen ära" besitter en storhet som är unik i historien och att denna människa också "får ära", får denna egendomliga RESPEKT, som gör att alla människor som kommer honom nära, tror på Honom och på Honom allena, i evighet, så länge världen står.

Nu har vi i "fantasin" försökt föreställa oss en sådan person. Det är om honom evangeliet handlar när det påstår, att Han har existerat och blivit korsfäst. Jag tror personligen att en sådan person inte kan behållas av döden, jag tror att han har uppstått och att han lever, nu, den enda som egentligen "finns". Men även den, som inte tror så, har givetvis mött det allmänmänniskliga fenomen, som vi nu talar om. Vad vi här har sagt om "att berömma sig", om "ära" o.s.v., det är alltsammans väsentliga stycken i läran om Rättfärdiggörelse av tro allena, utan "gärningar" - och vi ska försöka att närma oss den saken ytterligare.

Poängen är just denna: Gud, Livets källa, Skaparen, ger gratis Ära (= Rättfärdighet, Respektabilitet) åt den som icke söker sin egen ära, icke bygger upp gärningar som ska respekteras och hedras utan bara förlitar sig på Gud (= tar emot livet och ger bort livet åt andra i stället för att hålla på med sig själv). Detta är Rättfärdiggörelse av Tro utan Förtjänst, utan "gärningar".

Och det är en "grundtrygghet" i detta, en trygghet som var och en av oss i det här svenska samhället skulle behöva idag, ja - just idag, i prestations-Sverige, i konkurrens-Sverige, detta samhälle där man alltid jämför sig med andra, på basis av något som man själv har åstadkommit och som man "berömmar sig" av.

Per Gunnar Evander har i sin bok "Berättelsen om Josef" (för 7 år sen) berättat om två människoöden, valsverksarbetaren Josef Blomberg (som lever i vår tid) och den s.k. Yngsjö-mördaren, som satt 23 år på Långholmen och därefter levde i sin hembygd flera år och livnärde sig på ett hantverk (till han dog 1918). Blomberg var en duktig arbetare som aldrig blev förklarad "skyldig" till något felaktigt handlande men som blev sömnlös och friställd - därefter helt oförmögen att leva ett verkligt liv. Per Nilsson, mördaren, blev förklarad skyldig, straffad (långvarigt) och levde själsligt intakt, "hel" och livsduglig de år han levde kvar (han dog i lungtuberkulos). Enligt sina efterlämnade papper levde han dagligen på "syndernas förlåtelse", som han själv uttryckte saken. Man kan tycka att det var inte mycket "ära" Per Nilsson fick. Men det var nog. Hans integritet var oskadad. Valsverksarbetaren däremot hade sin "ära" i detta mycket kvalificerade arbete - och det fanns ingenting som kunde "hålla honom igång" när denna "ära" (gärningarnas ära, prestationernas ära) togs ifrån honom!

Nu föreställer man sig kanske att den som är "låg" och utan egen ära ingår i en speciell grupp av socialt låga (särskilt i vår tid, då man talar om "klasser" och "socialgrupper", tänker man gärna i dyliga banor). Men så är det inte. Varje människa är på någon punkt "låg" eller "svag", alla har vi ömma och såriga fläckar i oss (som vi döljer). Det är detta såriga och onda som vi ska ta med oss in i gudstjänsten: gudstjänst och bön är till för detta! Ofta gör vi tvärtom, vi snyggas liksom till oss i kyrkan och vi nämner direkt olika prestationer som "vi

kristna" har åstadkommit. Vi är så lomhörda att vi inte hör hur Gud i himmelen till en sådan kyrka säger: "Jag avskyr dig, jag finner icke behag i dig. Beröm dig icke själv utan kom till mig, i gudstjänsten, med dina sår, så skall jag läka dig!" Den "ära", som Gud i en sådan läkningsprocess skänker åt en människa, den gör henne också stark i världen (såsom Yngsjö-mördaren mot alla odds blev stark).

Det finns ett ställe hos Luther, där han talar om skillnaden mellan honom och Melanchthon. Filiph Melanchthon - "Philippus" - Var Tysklands finaste humanist, kunnig i filosofin och språken; det var en stor vinst för reformationen att få värva honom till Wittenberg såsom professor. Hade Melanchthon levat i Sverige på 1900-talet, hade han förmodligen blivit medlem av Svenska Akademin; Luther hade nog aldrig blivit invald.

"Det är egendomligt med Philippus (=Melanchthon)", säger Luther, "han är aldrig rädd för att bli förkastad av Gud i yttersta domen. Det är min ångest, och jag har bara en tillflykt, evangeliet om rättfärdiggörelse av tro allena, utan alla gärningar!" Men sen fortsätter han: "När Melanchthon ska stå till svars inför riksdagen, träffa kungar, möta kejsaren - då är han orolig. För såna saker är jag aldrig rädd!"

Det finns en avundsvärd frimodighet, en barnslig frimodighet, som vilar på att min Ära är tillvaratagen av en Annan, en som är mycket starkare än jag, herren över himmel och jord - och därför kan min Ära inte skadas av mina misslyckanden, inte av någonting som går snett för mig. Det är att vila, vila mitt i allt som vimlar omkring en.

Haquin Spegel, som levde på Karl XII:s tid och fick smaka både segrar och skam, han har den barnsligt frimodiga tonen när han sjunger, sjunger med oväntade ordkombinationer, vi ska snart sjunga den psalmen:

Du är min sol i köld,
i strid är du min sköld
Min tro kan du upptända,
allt ont ifrån mig vända
mig Nåd och Ära giva
och låta salig bliva. (Sv:Ps. 207:11)

Nu tystnar vi och beder. Med Olaus Petri, en gång dödsdömd (på tillskyndan av Gustaf Vasa, vars domar inte var att leka med) - mildrat till höga böter som betalades av Stockholms satd. Alltså: Olov Pettersson från Örebro leder oss i bön och var och en av oss tänker på sitt sår: Gud, det är inte min egen djärvhet som gör att jag nu kommer till dig. Utan jag kommer på ditt klara bud och på din befallning. Genom Jesus Kristus har du tillsagt mig att bedja och lovat att åt den som beder skall varda givet. På detta ditt ord litar jag. På ditt eget löfte åberopar jag mig. Du vet bäst vilken nöd som tränger mig mot väggen eller som ligger på lur vid dörren. Jag kan icke övervinna den om du inte ger mig kraft därtill. Se inte på min ovärdighet utan gör vad du har lovat i ditt ord. Amen.

(3) hemmes livsintresse ligger utanför hemmets gränser (det kan t. o. m. vara nödvändigt att ha en viss avstånd till hemmet, som är en del av livet). När man är borta är det ibland viktigt att ha fel i en sak!

Detta är ett allmännyttigt fenomen, vi känner alla igen det, trots jers.

Nu försöker vi i fantasin föreställa oss en sådan person, s. k. sin fantasi i att ge andra "ära". Med denna person går det naturligt att säga att hela omgivningen skulle kunna vara i hemmet, helt i hemmet för fantasin honom, hans närvaro kan beskrivas att han överhuvudtaget känner till honom - "jag vet inte vem det är!" - och så på det viset utifrån, han blir utbränd, nekter, skäms, spottas i an-

siktet - "ja, att han till och med är fullständigt älskad och att han får mer i botten "fel" i allt vad som kan berättas på en simpel utställningsplats - och han fortsätter, obetydligt, att ge andra "ära", att ropat ut om sina egenbilder - "de här är oskyldiga, de vet inte vad de gör! de är bara människor!" i grunden är dessa berättelser rena! - han vänder sig till de andra, till förflyttarna, i själva livet berättas, för att de "ge ära" och i ett öppet helhet -

Om vi i fantasin skulle kunna föreställa oss detta, då skulle vi också kunna föreställa att denna merka "utan egen ära" berättar en storhet. är utveckling i historien och att denna merka också "får ära", från denna experimentella RESPEKT, i synnerhet att alla merka i honom honom värn, tro på honom och på honom allena, i enighet, så länge värdet står.

Nu har vi i fantasin "föreställt" föreställa oss en sådan person. Det är om honom experimentet handlar när det gäller, att han har existerat för tro personligen - att en sådan person inte kan beaktas av världen för att han har uttryckt sig och att han lever, nu, och även den, inte tror på, har sin egen mening om det allmännyttiga fenomenet, s. k. vi nu talar om. Vad vi här har sagt om "att berättas sig", om "ära" osv., det är alltså en väsentlig stycke i berättelsen om Rättfärdighet och om allena utan "gärning" - och vi ska försöka att nämna om den saken ytterligare (se separat).

5

Strängen är just denna:
 Gud, Livets källa, Skaparen ^{grötens} ger
 Alla (= Rättfärdighet, Respektabilitet,
 litet) åt den s. icke söder sin egen
 tärn, icke brygger nyss gärningen
 i sina respektens o. ~~kedras~~ utan
 bara förklarar sig ^{ei vet} ~~att~~ att
 emot livet och ger bort ~~att~~ åt
 andra i st. f. att hålla sig med sig
 själv). Detta är Rättfärdighet eller
 120 utan Fröjdighet, utan "gärning".

Och det är en "gärning"-
 Örflykt "i detta, en Örflykt som
 var och en av oss i det här försvaret
 samhälls skalle behöva i oss, ja -
 i vårt ilds, i prestatens - Sveriges i kon-
 stansens - Sverige, detta samhälls den
 Mon allis jämför, sig med de andra,
 sig bas is av nej s. Men själv har
 Örtedskammit o. s. Men "berömmelse
 sig" av.

6

Per Gunnar Brandt blev i sin bok,
 "Berättelsen om Josef" (från 1870) be-
 rättat om 2 utsköten, valvornarbrä-
 daren Josef Blomberg (s. lever i sin tid)
 och den s. k. Ynggjömmördaren, s.
 att 23 år på fångenskapen och
 där efter levde i sin hembygd flera
 år och liksom sig sig ett beatt-
 verk (tills han dog 1918). Blomberg
 var en duktig arbetare s. d. d. blev
 förklarad "mycket till nyt felaktigt
 handlande men som blev sömndes och
 friställd - där efter blev Örflykt-
 gen att leva ett verkligt liv. Per
 Nilsson, mörkaren, blev förklarad
 med Myrd, straffad (lägspråket) och
 levde självt i utakt, "hel"
 och livade sig de är han hade been
 (han dog i lungtuberkulos), Örflykt sin
 efterlämnade nyss levde han dagli-
 ger sig "syndernas fröjd", som han
 själv uttryckte så. Men han

